

AVRUPA TOPLULUĞU TEK PAZARI VE ŞİRKETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

*Yrd.Doç.Dr. Nurettin Bilici
İİ.Ü. İİBF Maliye Bölümü*

GİRİŞ

1. AT Komisyon'unun hazırladığı Beyaz Kitap Tek Pazarın 1992 sonuna kadar gerçekleşmesi için alınması gerekli önlemleri içerir. Vergilerle ilgili önlemler daha çok dolaylı vergiler alanındadır. Bu çerçevede KDV ve özel tüketim vergilerinin uyumlaştırılması önemli bir yer tutar.

Acaba sağlıklı Tek Pazarı oluşturmak için dolaysız vergileri özellikle kurumlar vergisini de uyumlaştırmak gerekmez mi? Bu konuda şimdiye kadar Komisyon'un 1990 yılı Nisan ayında belirlediği bazı önlemler alınmıştır. Ancak kurumlar vergisi sistemleri, matrahı, oranı gibi temel konular hala ortada beklemektedir.

Bu çalışmanın amacı öncelikle 1992 sonrasına kadar alınmış veya alınması gerekli tedbirleri incelemeyi arkasında da 1992 sonrasında yapılması gerekenleri irdelemektir. 1992 sonrası irdelenirken Topluluk tarafından gerçekleştirilecek bir kurumlar vergisi uyumlaştırmasına gerek olup olmadığı sorusuna da cevap aranacaktır.

1) 1990-1992 sonu arasında alınması gerekli tedbirler

2. Bu dönemde Tek Pazarın tesisi için gerekli acil tedbirler alınmalıdır. En önemli sorun farklı üye ülkelerde iş yaparak gelir elde eden ve çifte vergiye maruz kalan şirketlerin durumudur. 1990 Aralık ayında çıkarılan üç ayrı direktif bu sorunu çözümlmeyi amaçlar:

- 1) Farklı üye ülkelerde bulunan ana şirket-yavru şirketin vergilendirilmesi ile ilgili direktif (1). Sorun yavru şirketin bulunduğu ülkede kar payı üzerinden yapılan kaynakta tevkifata son verilerek çözümlenmiştir. Böylece kar payının vergilendirilmesi ile ilgili yetki ana şirketin bulunduğu ülkeye verilmiştir.
- 2) Şirketlerin birleşmesi, bölünmesi, katılması veya hisse senedi değişimi gibi durumlarda ortaya çıkan çifte vergilemeyi önleyen "füzyon" direktifi (1). Çözüm olarak bu vesilelerle ortaya çıkacak değer artışlarından vergi alınmaması benimsenmiştir.

(1) Bu direktifle ilgili Komisyon teklifi 15 Ocak 1969 tarihinde yapıldığına göre teklif edilişinden ancak 21 yıl sonra kabul edilebilmiştir.

3) Hakemlik komisyonunu kuran direktif (2). Bu Komisyon üye ülkeler vergi idareleri temsilcileri ile bağımsız bilirkişilerden oluşmaktadır. Görevi Topluluk şirketlerinin çıkarılan direktiflere rağmen çifte vergiye maruz kalması durumunda bu çifte vergilemenin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınması konusunda önerilerde bulunmaktır.

3. Ayrıca yine aynı çerçevede yer alan iki tane direktif teklifi daha vardır. Bu tekliflerin Portekiz dönem başkanlığı sonuna kadar direktif haline gelmesi beklenmektedir.

a) Birincisi farklı üye ülkelerde bulunan ana şirket-yavru şirket arasında yapılan faiz ve rödövars ödemelerinde uygulanan tevkifatların kaldırılması ile ilgili direktif teklifi (3).

b) İkincisi ise şirketlerin farklı üye ülkelerde bulunan işyerleri veya yavru şirketlerinin zararlarını indirmelerine imkan tanıyan direktif teklifi.

2) Ruding Raporu ve 1992 Sonrasında Alınması Gerekli Tedbirler

4. 1992 sonrasında temel endişe işletmelerin vergi alanlarının (environnement fiscal) genişletilmesi böylelikle büyük pazarın ekonomik potansiyelinden istifade etmelerinin sağlanmasıdır. Bu amaca ulaşmak için kurumlar vergisinin uyumlaştırılmasının hızlandırılması gerekli midir, değil midir sorusu tartışılmıştır. Topluluk içinde bazı çevreler özel bir uyumlaştırma faaliyetine gerek olmadığını, üye ülkeler arasında görülen farklılıkların rekabet ortamı içerisinde kendiliğinden ortadan kalkacağını ileri sürmüştür.

5. Topluluğun vergilendirmeden sorumlu Komiseri Bayan SCRIVENER bu konuyu araştırmak üzere başkanlığını eski Hollanda Maliye Bakanı Bay Onno RUDING'in yaptığı bir komiteyi görevlendirmişti (4). 1990 Yılında görevlendirilen Komite çalışmalarını tamamlamış ve geçtiğimiz 18 Mart'ta raporunu Bayan SCRIVENER'e teslim etmiştir (5).

(2) Teklif : 1977 yılı Aralık ayı.

(3) Teklif : 8 Şubat 1989.

(4) Komitenin üyeleri arasında işletme yöneticileri, economiciler, vergiciler ve üniversite hocaları bulunmaktadır.

(5) Rapor hakkında bkz. "fiscalite des entreprises apres 1992", News from DG XV (Nisan 1992, no: 2/92), AT Komisyonu, Brüksel.

9. Komitenin ilk planda alınmasını gerekli gördüğü önlemlere aşağıdaki örnekleri verebiliriz.

- Üye ülkelerin yüzen yatırımları kendilerine çekmek için kullandıkları teşvik edici vergi hükümleri kaldırılmalıdır;

- Vergi mevzuatlarındaki sınırlar ötesi ortaklıkları ve yatırımları caydıran hükümler ayıklanıp kaldırılmalıdır;

- Milli işletmeleri diğer üye ülke işletmeleri karşısında kayıran vergi hükümleri kaldırılmalıdır. Örneğin kaynağı ülke içinde olan kar paylarını kaynağı ülke dışında olan kar paylarına nazaran daha düşük vergileyen hükümler değiştirilmelidir.

- Oranı % 30 olan ve matrahla ilgili ortak temel kurallarının belirlendiği bir şirketler vergisi kabul edilmelidir.

SONUÇ

10. Kurumlar vergisi ile ilgili 1992 sonrası uyumlaştırma programı belirlenirken Ruding Raporunda ortaya çıkarılan sonuçlardan yararlanılmıştır.

Bilhassa İngiliz maliyeciler tarafından ileri sürülen kurumlar vergisi alanında özel bir uyumlaştırmaya gerek olmadığı uyumlaştırmanın serbest rekabet ortamı içinde kendiliğinden gerçekleşeceği fantazisine itibar edilmemelidir.

Gerçek uyumlaştırmanın yolu yalnızca (dolaylı vergiler alanında olduğu gibi) Topluluk Komisyon'unun hazırlayacağı ve Konsey'in kabul edeceği direktiflerden geçmektedir.